

Egy neomítosz születése

VISSZHANG - LXV. évfolyam, 34. szám, 2021. augusztus 27.

Király István születési centenáriumára írt kolumnás cikkében (*Egy mítosz anatómiája*, *ÉS*, 2021/29., július 23.) Soltész Márton a bolsevista ideológus-irodalomtörténész-belső titkos tanácsos apologikus rehabilitálását harangozza be. A hősről elnevezett díjjal is kitüntetett irodalomtörténész szerkesztette Királynak a 2017-ben a *Magvető*nél megjelent *Naplóját*, melyről és szerzője emberi, irodalomtudósi, valamint irodalompolitikai alakjáról Havasréti József írt reális és súlyosan kritikus elemzést (muut.hu). Soltész láthatólag behatóan ismeri Király életét és életművét, ám mivel 1987-ben született, a két évvel később elhunyt Királyt személyesen nem ismerhette. Én viszont – épp negyven évvel idősebb lévén nála – ismertem, így kiegészíthetem és ellenpontosíthatom az általa felrajzolt portrét.

Még diákkoromban a 60-as évek közepén folyóiratban (nyilván a *Kortárs*ban) olvastam az ideológus Király elrettentően dogmatikus eszme-futtatásait. Az ELTE magyar szakán feltétlenül Adyról akartam írni a szakdolgozatomban, de ezek után – noha tudtam, hogy ő az első számú Ady-szakértő és Ady-hívő – semmiképp nem nála. Szerencsémre másodévből felfedeztem Bessenyei György Ady-előadását, őt kértem hát fel témavezetőmnek. Persze azért 1970-ben hallgattam Király előadásait, alaposan elolvastam ugyanaz évben megjelent kétkötetes, az 1905–1912 közötti időszakot tárgyaló nagy Ady-monográfiáját, és szemináriumára is jártam. Valóban kitűnő, vitázó diákjaival is nagyvonalú tanár volt, és kiemelkedően művelt a filozófia és irodalom terén. Adyt minden ízében ismerte, verselemzéseit könyvében rendkívül invenciózusak; ám az igazi Adyt – szabad szellemiségét visszajára fordítva, tehát meghamisítva – materialistaként és a bolsevizmus előfutáraként interpretálta.

A júniusi négyesemközti vizsgán Ady-témát adott, de már a második percben félbeszakított: „Tudjuk, hogy ezt maga tudja”; beírta a jelest az indexembe, amit átnyújtott. „Hanem mondja, miért publikál a *Magyar Műhely*ben?” Ti. épp akkor jelentek meg ott – a korlátozottan nyilvános egyetemi fórumokon kívül – először verseim. „Azért, professzor úr, mert a hazai lapokban nem közlik az írásaimat” – feleltem. Kis szünet után fejét ingatva baráti hangnemben, ám fenyegető ízzel így folytatta: „Ádám, Ádám, nem lesz ennek jó vége!” „Szívesen megmutatom professzor úrnak is a verseimet” – mondtam erre. „Én meg szívesen elolvasom” – reagált végre adekvátan. Pár nap múlva bevittem hozzá egy anyagot, újabb egy hét múlva várt vissza. Rögtön a tárgyra tért: „Maga kész költő, nem vitás. De miért olyan *szomorúak* a versei?” A jelzőn tényleg hangosan meglepődtem: „ezt sohasem éreztem”, és valahogy így folytattam: „Az élet drámaisága nyilván megjelenik bennük, de hát különben mit érnének?” Ő kötötte az ebet a karóhoz, hogy bizony *szomorúak*, pedig „nézzen maga köré, Ádám, milyen szép az élet! Süt a nap, zöldell a természet, pezseg az ország, a világ – hát miért a komorság!?” Az élet szép voltában és a komorság elvetésében egyetértettünk. Ekkor felajánlotta, hogy odaadja a verseket Török Endrének, aki a Világirodalmi Tanszék egyetemi tanára és a *Kortárs* szerkesztőbizottságának is tagja volt. Megköszöntem. Ősszel bementem Törökhöz, akinek némi tűnődés után felrémlett, hogy Király tanár úr tényleg adott neki verseket tőlem; majd utánanéztünk, mi van velük. Persze hogy nem történt semmi.

Világos volt számomra, hogy Király – kihasználva a vizsga kínálta alkalmat – Aczél György üzenetét közvetítette. Amint Török, illetve a *Kortárs* is az aczéli elvárás szerint járt el. A bolsevik diktatúra idején minden alacsonyabb hatalmi centrum a legfelső akarat transzmissziós szíja volt. Az a tény, hogy ma egy ellentétes ideológiájú rezsim ugyanígy működik, nem menti fel az előzőnek a kiszolgálóit – akkor sem, ha hittek az eszméjükben, és ha kitűnő képességűek voltak is. Soltész Márton társszerkesztője egy idén megjelent 1000 oldalas Király István-kötetnek, szavai szerint „e minden ízében aktuális életműnek”, mely a *Petőfitől Tandoriig* címet viseli. A könyvet nyilván annak ismeretében lehet majd megítélni; ám a cím

máris nyilvánvaló irodalomtörténeti csúsztatás. Az alapjában révaista – *nacionalista neosztálinista* –, minden ízében *politikus* Király elvi ellensége volt a kortárs modern és neoavantgárd irodalomnak akkor is, ha egyszer vendégül látta Tandorit, aki viszont egyértelműen *apolitikus* volt, de azért utálta a bolsevik diktatúrát és a nacionalizmust egyaránt. A Király-életmű aktualitása éppen itt mutatható ki. Az olyan, magasan kvalifikált, jelentős képességű, szakmájában kiválót is alkotó intellektüel életművének aktualitásáról van szó, akiben összekapcsolódik a *diktatúra* fontos posztokon történő *folyamatos kiszolgálása* és önnön, belülről fakadó *nacionalista attitűdje*. Erre a *neomítoszra* van ma állami kereslet.